

Г. П. Рожнова,
здобувач Житомирського державного
університету імені Івана Франка
e-mail: she_wolf@bigmir.net

Роль засобів професійно-спеціалізованих видань України у процесі формування лідерських якостей керівників навчальних закладів

У статті висвітлено роль засобів професійно-спеціалізованих видань України у процесі формування лідерських якостей керівників навчальних закладів та умови які у реальному житті часто доводиться створювати штучно або самоудосконалюватись аби виховати у собі лідерські якості, тобто неабияку роль у цьому процесі відіграє культурна, творча, професійна духовна сфера, яка оточує педагога, а також ЗМІ.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що формування лідерських якостей є основною складовою професійної компетентності керівників навчальних закладів. *Об'єктом* дослідження даної статті є професійно спеціалізовані видання України. *Предметом* дослідження – засоби та функції професійно спеціалізованих видань для формування лідерських якостей керівників навчальних закладів.

Мета дослідження – дослідити засоби та функції спеціалізованих видань, які впливають на формування лідерських якостей керівників навчальних закладів та зробити аналіз науково-теоретичної бази дослідження.

Проблемою дослідження формування лідерських якостей у педагогів, у керівників навчальних закладів у тому числі, займалися такі науковці як: О. Абдуліна, Е. Богардус, К. Бикова, Т. Вежевич, С. Гармаш, К. Демчук, Л. Дерев'яна, А. Єршов, А. Зоріна, Т. Наконечний, О. Савельєва, В. Сбитнева, Н. Семченко, А. Пертровський, Н. Ткаченко, В. Хмизова, О. Щербакова.

Всебічний педагогічний професіоналізм розкрито в наукових роботах А. Бойко, І. Зязюна, О. Мороза, В. Пасинок, І. Прокопенка, Г. Троцько, Ю. Турчанінової та ін. Розробці професіограми вчителя були присвячені дослідження Ю. Алфьорова, Ю. Кожухова, Є. Косовського, Л. Подимової та ін.

Крім ЗМІ на лідерські якості впливають наступні фактори, які виділяють вчені. Так, К. Демчук зауважує: «Вважаємо за доцільне зазначити, що в процесі підготовки майбутнього вчителя до практичної роботи, виконання ним громадських доручень, активна участь у громадському та суспільному житті вишу, факультету, академічної групи у студентів формуються морально-вольові якості особистості, організаторські здібності. Саме така людина має моральне право очолювати колектив односторонців, саме вона покликана вести маси за собою»[1].

Спираємось на дослідження Н. Семченко, яка зазначає, що лідерські якості мають формуватись ще у студентський період: «Високо оцінюючи значущість проведених досліджень з проблеми професійної підготовки вчителя, треба зазначити, що проблема формування лідерських якостей

студентів вищих навчальних закладів у позааудиторній діяльності не була темою окремого наукового дослідження» [2].

Н. Семченко також стверджує, що «професійний розвиток майбутніх учителів у багатьох вимірах передбачає сьогодні насамперед переосмислення самого змісту освіти, його структури, форм організації з виходом на завдання формування лідерських якостей. Про необхідність формування у педагогів лідерських якостей вказується й у „Національній доктрині розвитку освіти”. Так, у цьому освітньому документі зазначається, що однією з необхідних передумов модернізації освіти є „виховання лідерів у ній»[2].

Що ж стосується конкретно спеціалізованих видань, та їх впливу, то варто згадати, що таке «спеціалізовані видання». Зауважимо, що терміни та визначення основних видів видань встановлені Державним стандартом України „Видання. Основні види. Терміни та визначення” № 3017-95, затвердженим наказом Держстандарту України від 23 лютого 1995 року № 58, який містить визначення поняття „спеціалізована газета”. Так, відповідно до вказаного Державного стандарту України „спеціалізована газета” – це газета, яка систематично висвітлює окремі проблеми громадського життя, науки, техніки, культури та інших галузей діяльності і призначена певним категоріям читачів.

Особилу увагу варто звернути на наукові фахові видання, у яких головна цільова аудиторія – це вчителі, педагоги, керівники навчальних закладів, здобувачів наукових ступенів, студенти, аспіранти. «Електронне наукове фахове видання — документ, інформація в якому представлена у формі електронних даних, що пройшов редакційно-видавниче опрацювання, призначений для поширення в незмінному вигляді, має вихідні відомості та включений до затверджених ВАК України переліків видань, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук і на які можна посилатися в наукових статтях та дисертаціях» [3].

Враховуючи наведене, під спеціалізованим друкованим засобом масової інформації (спеціалізованим виданням) можна розуміти друкований засіб масової інформації, який систематично висвітлює окремі проблеми суспільного життя, а для його розповсюдження встановлені спеціальні правила.

За тематичною спрямованістю, цільовим і читацьким призначенням спеціалізовані газети розрізняють: з питань економіки і бізнесу, медичні, спортивні, з питань культури, літератури, мистецтва, релігійні, рекламні, для дозвілля, для дітей та юнацтва.

Спеціалізовані видання, як і загальної тематики, покликані виконувати ряд функцій для суспільства. Тому слід, виділити наступні функції ЗМІ, які, на нашу думку, теж впливають на формування лідерських якостей керівників навчальних закладів:

- Комунікативна – спрямована на розвиток зв'язку між реципієнтами. Тут ЗМІ виступають каналом пошуку однодумців по тій чи іншій темі або інтересах.

- Порівняльна - порівняння схожих, аналогічних явищ, процесів, рішень і з'ясування на цій основі їх недоліків і переваг.
- Просвітницька – спрямована на збагачення знань та розширення кругозору.
- Футурологічна – покликана забезпечити науковий аналіз перспектив суспільно-політичного розвитку.

Незважаючи на те, яку інформацію шукає педагог є певні критерії щодо тематичного та ідеологічного спрямування фахових видань та незалежно від того, на які функції робиться акцент у виданні. Тому, головним тематичним спрямуванням педагогічних фахових видань є висвітлення результатів досліджень у галузі педагогіки, ознайомлення з сучасними науково-педагогічними розробками фахівців мовою оригіналу, долучення до новітніх розробок у педагогічній практиці. Занурення у сучасне дискусійне поле теорії педагогіки.

А. Маркова вважає, що професійні якості, з одного боку, є передумовою професійної діяльності, а з іншого – вони самі удосконалюються, шліфуються в ході діяльності, будучи її новоутворенням [4].

Керівники з розвинутими комунікативними якостями мають значний запас стратегій спілкування, уміють взаємодіяти з представниками різних груп. Це вимагає знання особливостей груп, їхніх інтересів, цінностей, етнопсихологічних особливостей. Уміння спілкуватися залежить від природних можливостей, спрямованості, активності, ділової чарівності, намагання домінувати чи співпрацювати у процесі спілкування, адаптивних якостей, поведінки в екстремальних ситуаціях (конфлікти, погрози тощо) [5].

Організаторські здібності керівника – це навички налагоджування спільної роботи багатьох людей, вміння аналізувати різноманітні ситуації, які виникають в процесі діяльності, вміння визначати черговість задач, розраховувати термін їх виконання, своєчасно приймати аргументовані рішення, узгоджувати свої задумки з реальними умовами і забезпечувати їх виконання [6].

Наявність комунікативних, організаторських та лідерських здібностей в управлінні дуже важлива. Найбільшого успіху досягають ті люди, які мають висококваліфікаційні знання та обдарованість, але не слід забувати про такі якості, як працьовитість та цілеспрямованість, які можуть компенсувати певні недоліки, такі як відсутність вроджених задатків лідера або організатора. Роль здібностей надзвичайно велика, адже на основі здібностей формуються вміння та навички, а майстерність керівника набувається з досвідом [7].

Отже, головними чинниками ЗМІ, які впливають на формування лідерських якостей майбутніх керівників є організаторські та комунікативні. Тому найбільш оптимальними для самовиховання у собі лідера є такі педагогічні спеціалізовані видання, а також ділова преса, наприклад «Комерсант», «Фокус», «Новое время» – ці видання пишуть про успіх інших людей, таким чином вони стимулюють читача до розвитку власних

навиків та здібностей. Крім інформаційного збагачення та розвитку кругозору на підсвідомому рівні людина стимулюється до кар'єрного зростання. А спеціалізовані педагогічні видання вони удосконалюють професійні навички, є інформативними у даній своїй галузі. Також при формуванні лідерських здібностей важливу роль відіграють і психологічні спеціалізовані видання.

Враховуючи усе вище сказане слід зазначити, що головними засобами, які впливають на формування лідерських здібностей керівників начальних закладів є: комунікаційні, просвітницькі, порівняльні, організаторські, виховні. Серед спеціалізованих видань, варто виділити наступні напрями: психологічні, педагогічні та ділові фахові видання.

Отже, тема формування лідерських здібностей у педагога та у керівника є доволі-таки досліджувальною та актуальною темою. Особливу роль грає нині дослідження проміжних факторів, таких як ЗМІ, спеціалізовані видання, які впливають як на психологічному підсвідомому рівні так і на інтелектуальному на особистість та на фахівця. Дані результати науково-теоретичної бази можуть бути використані для подальших досліджень.

Список використаних джерел та літератури:

1. Демчук К. Формування лідерських та професійних якостей майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей [Електронний ресурс] / Демчук К. // Проблеми підготовки сучасного вчителя – № 6 (Ч. 1) – 2012. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2012_6\(1\)__26.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ppsv_2012_6(1)__26.pdf) – Назва з екрану.
2. Семченко Н. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності : автореф. : 13.00.04 / Семченко Н. ; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Х., 2005. – 23 с.
3. Аспірантура України Перелік наукових фахових видань [Електронний режим доступу] // Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук – Режим доступу: <http://aspirant.com.ua/usf05.htm> – Назва з екрану.
4. Маркова А. К. Психологія професіоналізму / А. К. Маркова. – М. : Знання, 1996. – 312 с.
5. Красовский, Ю. Д. Руководитель трудового коллектива : из опыта психолого-управленческого консультирования / Ю. Д. Красовский. – М. : Сов. Россия, 1987. – 160 с.
6. Мотозюк, Л. М. Формування організаторських здібностей у майбутніх керівників прикордонних підрозділів (психологічний аспект) : дис. канд. психол. наук : 19.00.09 / Мотозюк Людмила Миколаївна. – Хмельницький, 2006. – 192 с.
7. Грінченко О. М. Взаємозв'язок комунікативних, організаторських та лідерських здібностей у майбутніх психологів / Грінченко О. М. // Сборники научных работ НТУ "ХПИ" : Проблеми та перспективи

формування національної гуманітарно-технічної еліти № 28. - Вестник НТУ "ХПИ", 2010. – С. 279-287.

A. Рожнова

Роль средств профессионально-специализированных изданий Украины в процессе формирования лидерских качеств руководителей учебных заведений.

В статье освещена роль средств профессионально-специализированных изданий Украины в процессе формирования лидерских качеств руководителей учебных заведений и условия, которые в реальной жизни часто приходится создавать искусственно или совершенствоваться, чтобы воспитать в себе лидерские качества, то есть большую роль в этом процессе играет культурная, творческая, профессиональная духовная сфера, которая окружает педагога, а также СМИ.

A. Rozhnova

The role of Ukrainian professional and special editions in the process of leadership skills heads of educational institutions.

The article highlights the role of vocational and specialized publications Ukraine in the process of leadership skills and heads of educational institutions provided, which the real life often have to create artificially or improve to educate their leadership qualities, that a significant role in this process is the cultural, creative, professional spiritual area that surrounds the teacher and the media.